

Zemkopības ministrija

Kopējās lauksaimniecības politikas nākotne:

**Tematiskā darba grupa:
Kooperācija
2.tikšanās**

14.06.2019.

Zemkopības ministrija

Identificētās vajadzības – kādas prioritātes?

- Juridiskais ietvars, kas motivē [mazo] ražotāju iziet no «pelēkās zonas» un iesaistīties kooperācijā (gan veidojot, gan iesaistoties); ① ①
- Primārā ražotāja **informētība** par kooperācijas iespējām, ieguvumiem; ② ③
- Izglītības sistēmā nepietiekama **izglītošana** par kooperāciju; ② ③
- Saņemtā atbalsta un «atdeves» līdzsvars; ③ ②
- Juridiskais ietvars, kas ļauj efektīvāk regulēt RO/KS un biedru attiecības (biedru pienākumi); ④
- Lauksaimnieku novecošanās kā šķērslis attīstībai (kūtrums, izglītības trūkums); ⑤
- Lauksaimnieku nevēlēšanās maksāt adekvātu atalgojumu kooperatīvu menedžeriem, kā rezultātā grūti piesaistīt profesionālus līderus; ⑥
- Digitalizācija un tehnoloģiju izmantošana – nepieciešamās prasmes un pielāgošanās; ⑦
- Juridiskais ietvars (t.sk., piemērotākā juridiskā forma) starpvalstu sadarbībai; ⑧
- **Noieta tirgu apgūšana**; ④

Zemkopības ministrija

Kooperācija: *saņemtie priekšlikumi*

- Ir nepieciešams vienādot ražotāju organizāciju un atbilstīgu kooperatīvo sabiedrību atzīšanas sistēmas;
- Jāveicina **biedru skaits** un neto apgrozījuma pieaugumu visu nozaru kooperatīvos;
- Jāveicina **konkurētspējīgu** kooperatīvu veidošanos gaļas nozarē un citās nozarēs (biškopība, olu ražošana u.c.);
- Jāveicina **konkurētspējīgu** augļu, dārzeņu, ogu audzētāju, kā arī mājražotāju kooperatīvu veidošanos (arī bioloģiskās lauksaimniecības jomā);
- Jāveicina mājražotāju kooperatīvu sadarbību, organizējot kopīgas tirdzniecības vietas;
- Jāveicina esošo graudu/piena/mežu kooperatīvu apvienošanās (konsolidācija jeb 2. līmeņa kooperācija);
- Jāveicina **pievienotās vērtības palielināšana** biedru saražotajai produkcijai;
- Jāstiprina dažādu nozaru kooperatīvus, veicinot to iesaisti visos posmos, tajā skaitā, nodrošinot arī biedru saražotās produkcijas pārstrādi, kā arī noieta tirgus apgūšanu;
- Jāveicina **godīgu ienākumu sadale pārtikas ķēdē**;
- Jāveicina **tehnikas pakalpojumu** pieejamība kooperatīvu biedriem, lai samazinātu ražošanas izmaksas un veicinātu jauno tehnoloģiju pieejamību / jāveicina konkurētspējīgu tehnikas pakalpojumu kooperatīvo sabiedrību veidošanos;
- Jāveicina tieši jauno lauksaimnieku **izglītošana par kooperāciju** un tās būtību;
- Jāveicina kopēja zīmola veidošana kooperatīvu ražotajai precei;
- *Kā arī virkne priekšlikumu, kas attiecas uz KLP finanšu atbalsta prioritizēšanu, fokusēšanu, dalīšanu utt. kooperācijas jomā;*

Zemkopības ministrija

Reģionālajās konferencēs identificētās vajadzības kooperācijas jomā

Ekonomiskie mērķi:

- Kooperatīvu **sadrumstalotība** (īpaši piena nozarē), **trūkums** (bioloģiskā lauksaimniecība);
- Nepieciešamas **apmācības** par kooperāciju, kooperācijas ieguvumiem;
- Kooperācijas attīstība **tirgus meklēšanai**, produktu **virzīšana tirgū**;
- Kooperācija **pakalpojumu sniegšanai**;

Vides/Klimata mērķi:

- Veicināt kooperēšanos lauksaimniecības **pakalpojumu**, tehnikas nodrošināšanas jomā, digitālās tehnoloģijas;

Zemkopības ministrija

Uz ko virzīsimies – MĒRĶI un kā tos sasniegt?

Zemkopības ministrija

Latvijas stratēģiskie uzstādījumi **2021.-2027.** periodam

1. Palielināt **pievienoto vērtību, sadarbojoties un ražojot konkurētspējīgu produktu** vietējam un eksporta tirgiem;
2. Kāpināt **saimniecību ieņēmumus** līdz vidējiem tautsaimniecībā, stiprinot konkurētspēju, veicinot **kooperāciju**, ieviešot inovācijas;
3. Zināšanās balstītu uzņēmējspēju veicināšana, sekmējot inovāciju un zinātnes rezultātu ieviešanu praksē;
4. Plaukstoši lauku apvidi, veicinot ekonomisko aktivitāti, nodrošinot infrastruktūru un saglabājot apdzīvotību;
5. Katra saimniecība, efektīvi izmantojot resursus, iegulda bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā un klimata pārmaiņu mazināšanā;
6. Droša un kvalitatīva vietējā pārtika, kas pieejama ikvienam patērētājam;

Uz ko ejam

1. **PIEVIENTĀ VĒRTĪBA, IZLAIDE** (uz HA, NODARBINĀTO), KAPITĀLA ATDEVE, IZEJVIELU EKSPORTS;
2. IEŅĒMUMI UZ MĀJSAIMNIECĪBU (NODARBINĀTO), **REALIZĒTĀ PRODUKCIJA CAUR KOOPERĀCIJU**;
3. **APMĀCĪTO ĪPATSVARŠ**;
4. NODARBINĀTĪBA, UZŅĒMUMU SKAITS, MIGRĀCIJA, DEPOPULĀCIJA;
5. BIO PLATĪBAS, EMISIJAS UZ LIZ, MEŽI(?), PUTNU INDEKSS, ILGGADĪGIE ZĀLĀJI (ha);
6. BIOLOĢISKI SARAŽOTĀS PĀRTIKAS VĒRTĪBA, PESTICĪDI, ANTIBIOTIKAS, ZAĻAIS IEPIRKUMS, RAŽOTĀJU LĪDZDALĪBA PĀRTIKAS ĶĒDĒS,

Konkurētspējīgs kooperatīvs

Tāds, kas ar labām vadības prasmēm, izglītotiem kooperatīvu vadītājiem un motivētiem biedriem, efektīvi izmantojot resursus un ieviešot jaunas tehnoloģijas, ražo konkurētspējīgu augstas pievienotās vērtības produkciju, apgūst jaunus tirgus un palielina biedru saražotās produkcijas noietu/ienākumus

Zemkopības ministrija

Kooperācija

- **Vajadzības (risināmas KLP Stratēģiskā plāna ietvaros) – *kuras izvēlēsimies īstenot mērķu sasniegšanai?***
  - Stiprināt lauksaimnieku tirgus varu;
  - Veicināt ražotāju kopīgas produkcijas (t.sk., nodrošinot arī biedru saražotās produkcijas pārstrādi) virzīšanu uz tirgu;
  - Nodrošināt Latvijas produkcijas noieta veicināšanu un atpazīstamību;
  - Veicināt pievienotās vērtības radīšanu saražotajai produkcijai;
  - Veicinātu produktivitātes un ienesīguma pieaugumu;
  - Veicināt ražotāju apvienošanos;
  - Veicināt mājražotāju sadarbību produkcijas noietam;
  - Veicināt kopīgas loģistikas veidošanu un pakalpojumu sniegšanu;
  - Nodrošināt apmācības, konsultācijas un pieredzes apmaiņu par labāko praksi par kooperācijas iespējām un ieguvumiem un par lauksaimniecības jautājumiem;
  - Piesaistīt zinošus līderus;
  - Veicināt digitālo tehnoloģiju izmantošanu;
  - Veicināt pētniecību un eksperimentālo ražošanu;
  - Nodrošināt izpratni par vides jautājumiem un to pasākumu piemērošanu saimniecībās ;
  - Nodrošināt efektīvu dabas resursu un mēslošanas līdzekļu izmantošanu;

Zemkopības ministrija

Kooperācija

- **Mērķis - nacionālais**
- **Palielināt pievienoto vērtību, sadarbojoties un ražojot konkurētspējīgu produktu** vietējam un eksporta tirgiem;
- **Kāpināt saimniecību ieņēmumus** līdz vidējiem tautsaimniecībā, stiprinot konkurētspēju, **veicinot kooperāciju**, ieviešot inovācijas;
- Zināšanās balstītu uzņēmējspēju veicināšana, sekmējot inovāciju un zinātnes rezultātu ieviešanu praksē
- **Mērķis (ES mērķis)**
  - **Prioritārais: Uzlabot lauksaimnieku stāvokli piegādes ķēdē;**
  - **Papildinošie:**
    - Konkurētspējas stiprināšana;
    - Veicināt zināšanas, inovāciju un digitalizēšanu;
    - Ilgtspējīga attīstība / dabas resursu efektīva pārvaldīšana;
    - Ieguldījumi klimata pārmaiņām;

Ražotāju organizāciju nozariskās intervences

Intervenču veidi

- DV izvēlas, lai īstenotu nozares mērķus
- Krīžu novēršanas / riska pārvaldības instrumenti – **DV obligāti izvēlas** 1 vai vairākus intervences veidus
- **A&D - Obligāti vismaz {15%}** no DP izdevumiem jāaptver intervences, kas saistītas ar vides un klimata mērķiem
- RO/ROA īsteno intervences, ko DV izvēlējušās

Nozaru mērķi

- Kopā 10 gb
- Augļu un dārzeņu nozarē DV **obligāti ir visi mērķi**
- Citi produkti – **DV izvēlas** vienu vai vairākus mērķus

KLP mērķi

- Nozaru mērķi atbilst kādam no 9 KLP mērķiem

Ražotāju organizāciju intervenču veidi 9 + 11

Krīžu / risku instrumenti:

Investīcijas materiālos un nemateriālos aktīvos, **pētniecība un eksperimentālā ražošana**, īpaši vērstas uz ūdens un enerģijas ekonomiju, ekoiekopojumu un atkritumu daudzuma samazināšanu, dzīvnieku labturību, biodrošību u.c.

Konsultāciju pakalpojumi un tehniskā palīdzība, īpaši attiecībā uz ilgtspējīgām kaitēkļu un slimību kontroles apkarošanas metodēm, pielāgošanos klimata pārmaiņām u.c.

Apmācība un apmaiņa ar labāko praksi

Bioloģiskā un Integrētā ražošana

Produkcijas **transportēšanas un uzglabāšanas** ilgtspēju un efektivitāti palielinoša rīcība

Noieta veicināšana, saziņa un tirgvedība, t.sk. aktivitātes mērķētas uz patērētāju zināšanu celšanu par Savienības kvalitātes shēmām un par veselīgu ēšanu

Savienības un valstu **kvalitātes shēmu īstenošana**

Izsekojamības un sertifikācijas sistēmu īstenošana, jo īpaši attiecībā uz galapatērētājiem pārdoto produktu kvalitātes uzraudzību

Klimata pārmaiņas mazinoša un pielāgošanos veicinoša rīcība

Krīžu novēršanas un riska pārvaldības instrumenti

Kopfondu izveide un/vai papildināšana, ko veic atzītas RO vai ROA

Tirgū laisto apjomu pārvaldības efektivitāti uzlabojošas investīcijas materiālos / nemateriālos aktīvos

RO vai ROA saražotās produkcijas **kopīga uzglabāšana**

Vajadzības gadījumā augļu dārzu vēltreizēja apstādīšana pēc tam, kad tie pēc DV kompetentās iestādes rīkojuma obligātā kārtā tikuši izarti veselības vai fitosanitāru apsvērumu dēļ

Produktu izņemšana no tirgus, lai tos izplatītu bez maksas vai citiem mērķiem

Priekšlaicīga ražas novākšana, t.i., negatavu, netirgojamu produktu ražas pilnīga novākšana, kuri pirms priekšlaicīgās novākšanas nav bijuši bojāti ne klimatisku apstākļu dēļ, ne slimības dēļ, ne kaut kā citādi

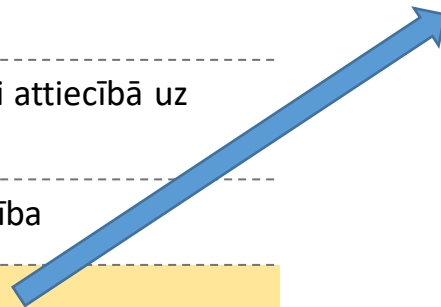
Ražas nenovākšana, t.i., ražošanas cikla izbeigšana, kad produkts ir labi attīstījies un ir labā, tirdzniecībai atbilstīgā kvalitātē

Ražas apdrošināšana

Padomdošana citām RO un ROA vai individuāliem ražotājiem

Trešo valstu fitosanitāro protokolu ieviešana un pārvaldība Savienības teritorijā, lai atvieglotu piekļuvi trešo valstu tirgiem

Konsultāciju pakalpojumi un tehniskā palīdzība, īpaši attiecībā uz pesticīdu un veterinārzaļu ilgtspējīgu lietošanu u.c.

Ražotāju organizāciju nozaru mērķi 10

Plānot ražošanu, salāgot ražošanu ar pieprasījumu, jo īpaši kvalitātes un daudzumu ziņā, optimizēt ražošanas izmaksas un peļņu no investētā kapitāla un stabilizēt ražotāju noteiktās cenas

Koncentrēt produkcijas piedāvājumu un laišanu tirgū, tostarp izmantojot tiešo pārdošanu

Uzlabot vidēja un ilgtermiņa konkurētspēju, jo īpaši caur modernizāciju

Veikt pētniecisko un izstrādes darbu ilgtspējīgu ražošanas metožu jomā, tostarp par kultūru noturību pret kaitēkļiem un inovatīvu praksi, kas palielina ekonomisko konkurētspēju un veicina tirgus attīstību

Izstrādāt, ieviest vai veicināt vidi saudzējošas ražošanas metodes, videi nekaitīgus audzēšanas un ražošanas paņēmienus, labturības standartus, dabas resursu ilgtspējīgu izmantošanu un jo īpaši ūdens, augsnes, gaisa, bioloģiskās daudzveidības un citu dabas resursu aizsardzību

Dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā un pielāgoties tām

Paaugstināt produkcijas komerciālo vērtību un kvalitāti, tostarp uzlabot produktu kvalitāti un izstrādāt jaunus produktus satvarā, ko regulē ar aizsargātiem cilmes vietas nosaukumiem, aizsargātām ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm vai ar valstiskām kvalitātes

Veicināt produkcijas noietu

Palielināt svaigas un pārstrādātas augļu un dārzeņu produkcijas patēriņu

Likt lietā krīžu novēršanas un riska pārvaldības instrumentus, lai novērstu un risinātu nozaru tirgu krīzes

KLP mērķi:

(b) pastiprināt orientēšanos uz tirgu un vairot konkurētspēju, tostarp ar lielāku uzsvāru uz pētniecību, tehnoloģijām un digitalizāciju

(c) uzlabot lauksaimnieku stāvokli pievienotās vērtības veidošanas ķēdē

(d) dot ieguldījumu klimata pārmaiņu mazināšanā, pielāgoties tām un attīstīt ilgtspējīgu enerģētiku

(e) veicināt ilgtspējīgu attīstību un dabas resursu – ūdens, augsnes un gaisa – efektīvu pārvaldīšanu

HORIZ: ar zināšanām, inovāciju un digitalizēšanu modernizēt lauksaimniecību un lauku apvidus, veicinot jaunā apgūšanu, kopīgošanu un tālāku izplatīšanu

Kooperācija

- **Kvantificēts mērķis (*target*)**
  - **R.10. Labāka piegādes ķēdes organizācija:** tādu lauksaimnieku īpatsvars, kuri darbojas atbalstītās ražotāju grupās, ražotāju organizācijās, vietējos tirgos, īsajās piegādes ķēdēs un kvalitātes shēmās;
  - **R.11. Piedāvājuma koncentrēšana:** darbības programmās iesaistītu ražotāju organizāciju pārdotās produkcijas vērtības īpatsvars
  - **R.9. Saimniecību modernizācija:** tādu lauksaimnieku īpatsvars, kuri saņem atbalstu ieguldījumiem pārstrukturēšanā un modernizācijā, tostarp resursu efektivitātes uzlabošanā
  - **R.9a ES lauksaimniecības/pārtikas produktu starptautiska veicināšana:** Trešo valstu tirgu skaits, kas mērķēti ar veicināšanas un informēšanas pasākumiem, kas atbalstīti ar sektorālajām intervencēm
  - **R.1. Veikuma uzlabošana, izmantojot zināšanas un inovāciju:** tādu lauksaimnieku īpatsvars, kas saņem atbalstu konsultācijām, apmācībai, zināšanu apmaiņai vai dalībai darbības grupās, lai uzlabotu ekonomiskā, vidiskā, klimatiskā un resursu veikuma efektivitāti
  - **R.3. Lauksaimniecības digitalizēšana:** tādu lauksaimnieku īpatsvars, kuri KLP ietvaros saņem atbalstu par precīzās lauksaimniecības tehnoloģiju
  - **R.16. Energoefektivitātes uzlabošana:** enerģijas ietaupījumi lauksaimniecībā
  - **R.23. Vidiskais/klimatiskais veikums (izmantojot investīcijas):** lauksaimnieki, kas saņem investīciju atbalstu, lai rūpētos par vidi vai klimatu
  - **R.24. Vidiskais/klimatiskais veikums (izmantojot zināšanas):** lauksaimnieki, kas saņem atbalstu par konsultācijām/apmācību saistībā ar vidisko un klimatisko veikumu

Zemkopības ministrija

Kooperācija

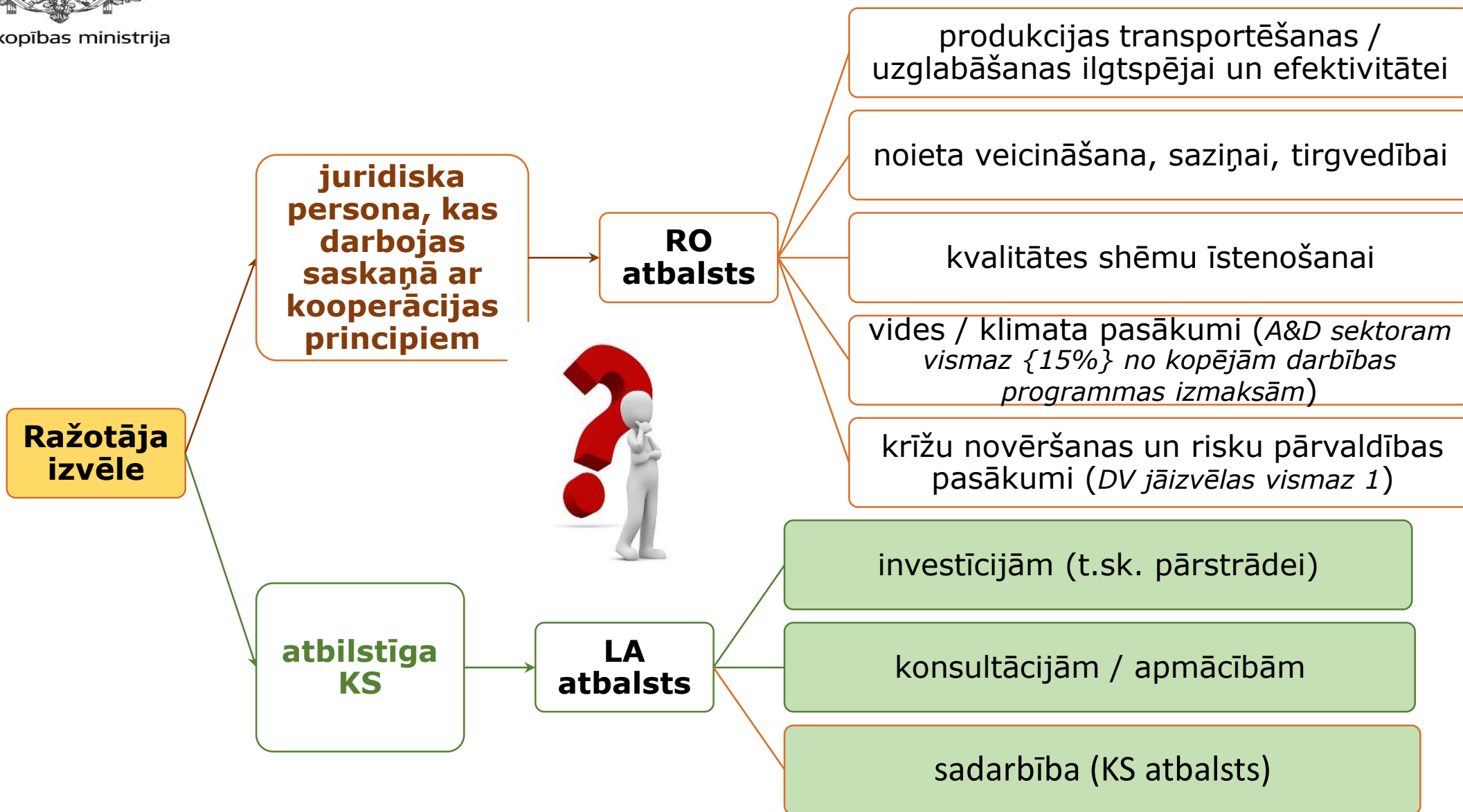
Iespējamās intervences – *kuras izvēlēsimies mērķu sasniegšanai?*

- RO - konsultāciju pakalpojumi un tehniskās palīdzība
- RO - apmācība un apmaiņa par labāko praksi
- RO A&D - noieta veicināšana un saziņa, t.sk. rīcība un aktivitātes tirgus saliedēšanai
- RO citi - noieta veicināšana, saziņa, tirgvedība
- RO - pētniecība un eksperimentālā ražošana
- RO – investīcijas
- atbilstīgām KS - zināšanu apmaiņa un informēšana
- atbilstīgām KS – investīcijas
- atbilstīgām KS – sadarbība

Zemkopības ministrija

Kooperatīvu un ražotāju organizāciju atzīšana un atbalsts nākotnē

Kooperatīvu un ražotāju organizāciju darbība nākotnē

Zemkopības ministrija

Jautājumi:

1. kurās nozarēs būtu nepieciešams sniegt atbalstu ražotāju organizāciju un kooperatīvo sabiedrību izveidei;

RO – konkrētas nozares ražotāju apvienība, kas veic kopīgas aktivitātes saražotās produkcijas virzībai uz tirgu (ražošanas plānošana un pielāgošana pieprasījumam, piedāvājuma koncentrēšana, optimizēt ražošanas izmaksas u.c.).

KS -

2. kurās nozarēs būtu nepieciešams sniegt atbalstu ražotāju organizāciju un kooperatīvo sabiedrību apvienību izveidei (KS apvienības definīcija jeb 2.līmeņa kooperācija);

- **Starpvalstu kooperatīvs** – strādā vienā nozarē (paskatīt ES kooperatīvu likumu)
- **Starpnozaru organizācija** – vertikālā sadarbība konkrētā nozarē starp ražotājiem un: pārstrādātājiem vai tirgotājiem, kas veic kopīgas aktivitātes saražotās produkcijas virzībai uz tirgu;
- **ROA** – konkrētas nozares [vai vairāku nozaru] ražotāju organizāciju apvienības, kas veic RO darbības;
- **Kooperatīvo savienību apvienība** – divu vai vairāku Latvijā vienā nozarē darbojošos kooperatīvo sabiedrību apvienība.

3. vai diferencēt atbalstu atkarībā no izvēlētās kooperācijas formas (RO vai KS);